

שאלות ותשובות בפרשת שמות

פרק א / ירידת עם ישראל למצרים / פסוקים א-י

1. מדוע התורה כותבת שוב את שמות השבטים, הרי כשירדו למצרים בספר בראשית נכתבו שמותיהם? להודיע שהקב"ה מחבב את ישראל.
2. מה פירוש המילים "את יעקב" עם יעקב.
3. היכן כתוב שבני יעקב באו עם בני משפחותיהם? "איש וביתו באו".
4. כמה היו צאצאי יעקב? שבעים נפש.
5. מדוע יוסף לא נזכר עם שאר אחיו? מכיון שהוא כבר היה במצרים, שכתוב: "יוסף היה במצרים".
6. מה הפירוש הנוסף למילים: "יוסף היה במצרים"? שהוא נשאר צדיק כמו שהיה כשרעה את הצאן.
7. מהיכן אנו יודעים שאשה היתה יולדת ששה ילדים בלידת אחת? מהמילים: "ובני ישראל 1-פרו, 2-וישרצו, 3-וירבו, 4-ויעצמו, 5-במאד, 6-מאד".
8. מהם ב' הפירושים למילים: "ויקם מלך חדש על מצרים"? א. שהיה מלך חדש ממש. ב. שזה היה אותו מלך ורק חידש את גזירותיו.
9. לפי הפירוש שחידש את גזירותיו איך כתוב שהוא "לא ידע את יוסף", הרי יוסף היה הסגן שלו? הכוונה שהוא עשה את עצמו כאילו הוא לא מכיר את יוסף [כפר בטובה].
10. מה פרעה רוצה לעשות לעם ישראל? הוא חיפש עצה איך לגרום להם שלא יתרבו.
11. מהם ב' הפירושים למילים: "הבה נתחכמה לו"? א. נחפש עצה שעם ישראל לא יתרבה. ב. רצו להתחכם עם הקב"ה ולהמית את ישראל במים, שהרי הקב"ה לא יהרוג אותם במים כי הוא נשבע שלא יביא שוב מבול, אבל הם לא הבינו שהוא נשבע לא להביא מבול על כל העולם, אבל על עם אחד הוא כן יכול להביא מבול שעל זה הוא לא נשבע.
12. מהם ב' הדברים מהם פחד פרעה? א. מכיון שבני ישראל התרבו הוא פחד שאם תהיה למצרים מלחמה עם מדינה כלשהי, עם ישראל יצטרף למדינה הזו ויחד איתה ילחם במצרים. ב. מכיון שעם ישראל מתרבים ולא יהיה להם מקום בארץ גושן הם יתחילו לכבוש מקומות בארץ מצרים.

התחלת השיעבוד בבני ישראל / פסוקים יא-יד

13. מה היתה העצה? הם לקחו אנשים מבני ישראל לעבודת המלך, כדי לענות [=לצער] אותם בעבודה קשה, ומכיון שיהיו חלשים לא ירצו להתחתן וכך לא יולידו עוד ילדים.
14. מה בנו עם ישראל למצרים? ערי מסכנות, שהם ערים שראויות לאוצר [=לשמור בהם תבואה ויין].
15. מהו הפירוש הנוסף ל"ערי מסכנות"? ערים שבגלל הבנייה שלהם עם ישראל נהיו מסכנים, מכיון שכל מה שבנו היה נבלע באדמה.
16. האם העצה הועילה? לא, ואדרבה, כמה שהיו מענים אותם יותר כך הם התרבו יותר.
17. כיצד הרגישו המצרים נוכח הריבוי של עם ישראל (ב' פירושים)? א. הם קצו [=מאסו] בחייהם. ב. בני ישראל היו כמו קוצים בעיניים שלהם, שלא יכלו לראות שבני ישראל מתרבים.
18. מה עשו המצרים כשראו כך? הוסיפו להכביד על עם ישראל והעבידו אותם בפרך [בעבודה קשה המפרכת ושוברת את הגוף].

19. מה נתנו המצרים לעשם ישראל לעשות? את עשיית הטיט והלבנים, ואת כל עבודות השדה כחרישה וקצירה.
20. כיצד מתארת התורה את הכבדת העבודה? "וימררו את חייהם", הכוונה שעשו להם חיים קשים ומרים, שבכל העבודות הכבידו עליהם יותר מהרגיל, ללא זמן לנוח באמצע.

גזירות פרעה להמית את הבנים / פסוקים טו-כב

21. איך קוראת התורה ליוכבד ומרים, ומדוע? יוכבד נקראת שפרה על שם שמשפרת את הולד. שהיתה מנקה ומייפה אותו אחר הלידה. מרים נקראה פועה על שם שהיתה פועה לולד. כלומר, משמיעה לו קולות שונים להרגיע אותו.
22. מה היתה גזירת פרעה, ומדוע? להמית רק את הבנים. מכיון שהחוזים בכוכבים שלו אמרו לו שהמושיע של עם ישראל יהיה בן, וכיון שלא ידעו מי יהיה בן זה ציוה להרוג את כולם.
23. האם המיילדות עשו מה שנצטוו, ומדוע? לא, מכיון שהם פחדו מהקב"ה יותר מפרעה.
24. מה עוד עשו המיילדות? חוץ מזה שלא שמעו לפרעה עוד החיו את הילדים והיו נותנות להם מים ומזון.
25. מה שאל פרעה את המיילדות, ומה ענו לו? פרעה שאל מדוע לא הרגו את הבנים, והן ענו שהנשים היהודיות יולדות עוד לפני שהן מגיעות אליהן וכך אינן יכולות להרוג את הבן שנולד.
26. איזה שכר קיבלו המיילדות על כך? יוכבד זכתה שמארהן יצאה כהונה וממשה לוי, ומרים זכתה למלכות, שמצאצאיה יצא דוד המלך.
27. מה היתה גזירת פרעה השניה, ומדוע? הוא גזר להרוג את **כל הבנים**, גם את המצרים. מכיון שביום שנולד משה אמרו לו החוזים בכוכבים: 'היום נולד המושיע של עם ישראל, ואיננו יודעים אם הוא ממצרים או מישראל, וגם ראינו שסופו להיענש במים', ולכן גזר פרעה '**כל הבן הילוד**', שיהרגו את כולם [ומה שראו שיענש במים הכוונה לחטא מי מריבה].

פרק ב / הולדת משה והצלתו מגזירת פרעה / פסוקים א-י

28. מיהו האיש מבית לוי, ומיהי 'בת לוי'? האיש מבית לוי הוא עמרם, שהיה נכדו של לוי הבן של יעקב. בת לוי זו יוכבד שהיתה בתו של לוי [יוכבד היתה הדודה של עמרם].
29. מדוע נאמר "ויקח את בת לוי" הרי הוא כבר התחתן איתה מזמן ונולדו להם מרים ואהרן? מכיון שכששמע עמרם על גזירת פרעה גירש את אשתו, ובגלל מה שאמרה לו בתו מרים החזיר את אשתו והתחתן איתה שוב, לכן כתוב 'ויקח' על הנישואין השניים.
30. למה הפסוק קורא לה '**בת לוי**', הרי היא היתה בגיל 130 שנה? מכיון שהפכה להיות נערה.
31. מה הטוב שראתה יוכבד בבנה? ראתה שכשנולד התמלא הבית אור. והאור נקרא 'טוב', שנאמר: "וירא אלוקים את האור כי טוב". ובמדרש מובא, שנולד מהול.
32. כמה זמן החביאה יוכבד את בנה? שלשה ירחים [=חודשים].
33. מדוע לא יכלה יוכבד להסתיר אותו עוד אחרי תשעה חודשים? מכיון שילדה אותו בסוף החודש הששי, והחביאה אותו שלשה חודשים, סך הכל תשעה חודשים, והמצרים היו בודקים אחרי תשעה חודשים האם האשה ילדה, ואם היתה מחביאה אותו גם אחרי תשעה חודשים היו מגלים אותו בבית.
34. מה עשתה יוכבד? לקחה תיבה שעשויה מעשב הנקרא 'גומא', ציפתה אותה מבפנים בחמר [=טיט], ומבחוץ ציפתה אותה בזפת, ובתוכה הניחה את משה בין קני הסוף בשפת היאור.
35. מדוע לא מרחתה זפת גם בפנים? משום שלזפת יש ריח רע ולא רצתה שהתינוק הצדיק יריח ריח רע.
36. מה עשתה אחותו מרים? עמדה מרחוק לדעת מה יהיה בסופו.

37. מי ירד לרחוץ ביאור, ומדוע (ב' פירושים)? בתיה, בתו של פרעה. א. שרצתה לרחוץ את עצמה מהצרעת. ב. שרצתה להתגייר, ואדם שמתגייר צריך לטבול.
38. מה היה עם בת פרעה? השפחות שלה.
39. לפי הדעה ברש"י שהמילה 'הולכות' מלמדת שהשפחות מתו על כך שמיחו בה שרצתה להציל את התינוק, כיצד בהמשך נאמר 'ותשלח את אמתה' הרי הן מתו? מבארים שנשארה לה שפחה אחת כדי שתלווה אותה כראוי לבת מלך.
40. מהם ב' פירושים מילים: "ותשלח את אמתה"? א. שלחה את אחת השפחות שתביא את התיבה [אמה מלשון שפחה]. ב. שלחה את ידה ונעשה לה נס והיא התארכה [אמה מלשון יד].
41. "ותפתח ותראה". את מי ראתה בתיה (ב' פירושים)? א. את התינוק. ב. את השכינה שהיתה עמו בתיבה.
42. מדוע בתחילה כתוב "ילד" ולאחר מכן כתוב "נער"? שהיה בוכה והיה נשמע כמו נער בוכה [בספר 'גור אריה' כתב, שרק באותה שעה בלבד נתגבר קול בכייתו כנער כי היתה זאת מאת ה', כדי שתחמול עליו, וכן כתב במדרש שבא המלאך גבריאל והכהו כדי שיבכה בכי גדול].
43. איך ידעה בתיה שהתינוק שייך ליהודים? מכיון שלא הסכים לאכול מהנשים המצריות רק מהיהודיות, שהרי היה עתיד לדבר עם השכינה.
44. מה אמרה מרים לבתיה? שהיא תלך ותקרא לאשה יהודיה שתאכיל את התינוק, כי לא רצה לאכול מהנשים המצריות.
45. מדוע נכתב "ותלך העלמה" ולא "ותלך אחותו" כמו "ותתצב אחותו"? ללמד שהלכה בזריזות כמו עלם שהוא נער צעיר.
46. למי קראה מרים? ליוכבד, אמו של משה.
47. מה אמרה בתיה ליוכבד? שתיקח את התינוק אליה, תאכיל אותו, ואחר כך תחזיר לה אותו והיא תשלם לה על כך.
48. איך קראה בתיה לתינוק, ומדוע? משה, על שם שמשתה [=משכה, הוציאה] אותו מן המים.

משה רואה בצרת אחיו ומגין עליהם / פסוקים יא-יד

49. "ויהי בימים ההם". על איזה ימים מדובר? על הימים בהם היו ישראל משועבדים במצרים.
50. מדוע כתוב "ויגדל משה" הרי כבר כתוב בפסוק י': "ויגדל הילד"? שם מדובר שגדל כמו כל ילד שנעשה גדול, כאן מדובר על גדולה וכבוד, שפרעה מינה אותו להיות אדון על אנשי ביתו.
51. מה פירוש המילים: "וירא בסבלותם"? שראה ראייה של רחמים והצטער בצערם של ישראל. ובמדרש מובא, שהיה נותן את כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד מהם.
52. מהם ב' הפירושים במילים: "ויפן כה וכה"? א. כפשוטו, הביט לצדדים לראות שאף אחד לא רואה אותו. ב. ראה מה עשה המצרי ליהודי בבית, שהתחתן עם אשתו, ומה עשה לו בשדה, שהיה מכה אותו ומתעלל בו.
53. מה ביאר רש"י במילים: "וירא כי אין איש"? ראה ברוח הקודש שאף אחד מצאצאיו של המצרי לא עתיד להתגייר.
54. למה נאמר "ויטמנהו" ולא "ויקברהו"? מכיון שלא התכוון לקבורו, אלא רק רצה להעלימו ולהחביא את גופתו.
55. מי הם שני היהודים שרבו? דתן ואבירם.
56. מה לומדים מהמילים: "למה תכה"? תכה זה לשון עתיד. שעדיין לא הכה אותו וכבר משה קרא לו 'רשע', למדנו שכל המרים יד על חבירו אפילו אם עוד לא הכהו נקרא רשע.

57. מה ענה אחד מהם למשה? מי מינה אותך לשר ושופט להוכיח אותנו, וכי אתה רוצה להרוג אותי כמו שהרגת את המצרי.

58. מהיכן אנו לומדים שמשה הרג את המצרי בשם המפורש? מכך שאמר לו: "הלהרגני אתה אומר", מכאן לומדים שהרגו את המצרי באמירת שם המפורש.

59. מהם בי הפירושים במילים: "ויירא משה"? א. כפשוטו, משה פחד. ב. דאג על כך שיש בישראל מלשינים, ואמר בלבו: 'אולי עכשיו אינם ראויים להגאל'.

60. מהם ב' הפירושים במילים: "אכן נודע הדבר"? א. כפשוטו, אמר משה: 'עכשיו התפרסם שהרגתי את המצרי'. ב. עכשיו נודע לו למה דווקא מתוך שבעים האמות רק עם ישראל משועבדים בעבודת פרך, מכיון שיש בהם מלשינים (שדתן ואבירם סיפרו לפרעה על כך שמשה הרג את המצרי).

גלות משה בארץ מדין ונישואיו עם ציפורה / פסוקים טו-כב

61. "וישמע פרעה". מה שמע, ועל ידי מי שמע? שמע שמשה הרג את המצרי, שדתן ואבירם הלשינו על משה.

62. מה רוצה פרעה לעשות למשה? להרוג אותו.

63. איזה נס נעשה למשה? שהחרב של השר שהיה צריך להורגו לא שלטה בו [וזזהו שאמר משה: "ויצילני מחרב פרעה"].

64. לאן ברח משה, ומדוע? ברח למדין וישב על הבאר, כי למד מיעקב אבינו שמצא את זיווגו על הבאר.

65. מיהו כהן מדין, ומה היה? יתרו, והיה כומר לעבודה זרה.

66. כמה בנות היו לו? שבע.

67. מה באו בנותיו לעשות? לדלות מים מהבאר ולהניחם ב'רהטים' [בריכות מים מהן שותה הצאן].

68. מדוע גירשו הרועים את בנות יתרו? מכיון שעזב את העבודה זרה נידו אותו, וכשראו את בנותיו גירשו אותן מפני הנידוי.

69. מה עשה משה כשראה שגירשו אותן? נאבק ברועים ונתן לבנות להמשיך ולהשקות את הצאן.

70. על מה התפלא יתרו? על כך שבנותיו הגיעו מוקדם מהרגיל הביתה.

71. מה ענו לו בנותיו? שמכיון שאיש מצרי הצילן מהרועים וגם עזר להם בשאיבת המים מהבאר אל הרהטים לכן הגיעו מוקדם יותר.

72. מה שאל יתרו את בנותיו? "ואיו". כלומר, היכן הוא. למה עזבתן את האיש, קראו לו ויאכל איתנו לחם.

73. על סמך מה אומר יתרו לקרוא למשה, ואולי הוא איש שאינו הגון? מתוך מה שסיפרו לו בנותיו ידע שהוא מזרעו של יעקב אבינו, שאמר לו בנותיו: "וגם דלה דלה לנו", כלומר, שהמים היו עולים לקראתנו ובדלייה אחת דלה את הכל.

74. מה הפירוש הנוסף למילים: "ויאכל לחם"? אולי יתחתן עם אחת מכם [מצאנו לשון 'לחם' על אשה אצל פוטיפר שנתן ליוסף את הכל חוץ מאת אשתו, ונאמר שם: "ולא ידע איתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל", והכוונה לאשתו של פוטיפר].

75. מה פירוש המילים: "ויואל משה"? התרצה והסכים.

76. למה הסכים משה? לגור בבית של יתרו ולהתחתן עם בתו ציפורה.

77. איזה פירוש מוסיף רש"י למילים: "ויואל משה"? ויואל לשון שבועה, שמשה נשבע ליתרו שלא יזוז ממדין אלא רק ברשותו.

78. איך קורא משה לבנו, ומדוע? גרשום, על שם זה שהוא גר בארץ מדין.

צערם של ישראל עולה לפני ה' / פסוקים כג-כה

79. "ויהי בימים הרבים ההם". על איזה ימים מדובר? על הימים בהם היה משה במדין.
80. מה קרה באותם ימים? מלך מצרים מת.
81. מה מבאר רש"י על המילים: "וימת מלך מצרים"? שהוא לא באמת מת אלא קיבל צרעת והמצורע חשוב כמת [שאם היה מת באמת לא היו צריכים להיאנח].
82. מדוע נאנחו ישראל על כך שפרעה הצטרע? מכיון שהיה שוחט תינוקות ורוחץ בדם שלהם.
83. מה עשו עם ישראל? נאנחו מקושי השעבוד וזעקו אל ה'.
84. האם הקב"ה האזין לתפילתם? כן, שנאמר: "וישמע אלוקים את נאקתם".
85. מה פירוש המילה: "נאקתם"? צעקתם.
86. מה זכר הקב"ה לזכותם של ישראל? את הברית שכרת עם אברהם יצחק ויעקב, שיהיה האלוקים גם של זרעם אחריהם, ויתן להם את ארץ כנען.
87. מה פירוש המילים: "וידע אלוקים", וכי עד עכשיו לא ידע מצרותיהם? "וידע אלוקים" הכוונה, שמעשיו נתן עליהם לב ושוב לא העלים עיניו מלהושיעם.

פרק ג / התגלות ה' למשה, והטלת השליחות עליו להיות גואלם של ישראל / פסוקים א-י

88. מה היה משה? רועה את הצאן של חמיו יתרו.
89. מדוע רעה משה את הצאן בקצה המדבר? להתרחק מן הגזל, שלא ירעו בשדות אחרים.
90. לאן הגיע משה רבינו? להר האלוקים, הוא הר סיני.
91. מדוע נקרא "הר האלוקים" הרי עוד לא ניתנה עליו תורה? נקרא כך כבר עכשיו על שם העתיד.
92. מי נגלה אל משה, ומתוך מה? מלאך ה' נגלה אליו בשלהבת אש מתוך הסנה [=עץ נמוך ומלא קוצים].
93. מדוע נגלה אליו מתוך הסנה דווקא? לרמז שהקב"ה משתתף בצערם של ישראל, שכאשר הם בגלות גם השכינה הק' שרויה בגלות ואינה נמצאת במקום של כבוד.
94. איזה מראה ראה משה שלא כדרך הטבע? ראה סנה בוער באש אך אינו נשרף.
95. מה עשה משה כשראה זאת? הלך ממקומו לכיוון הסנה לראות מדוע הוא לא בוער.
96. מדוע קרא לו ה' "כי סר לראות", ראה ה' שהוא מתבונן בסנה שאינו נשרף לכן התגלה אליו.
97. מה אומר לו ה' לעשות, ומדוע? לא להתקרב לסנה, אלא לחלוץ את נעליו במקום שהוא נמצא, מכיון שהמקום שהוא עומד עליו הוא מקום קדוש, שהיה בו גילוי שכינה למשה רבינו.
98. מה אומר הקב"ה למשה? אני האלוקים של אביך עמרם וגם של אברהם יצחק ויעקב.
99. מה עשה משה כששמע זאת, ומדוע? הסתיר את פניו, מכיון שהיה ירא להביט את מראה האלוקים שנגלה לעיניו.
100. מהם הדברים שאמר הקב"ה למשה? אמר לו ה' שהוא ראה את העיניו של ישראל במצרים ושמע את תפילתם, וכעת הוא יורד להצילו ממצרים ולהעלותו לארץ ישראל.
101. איזו שליחות מטיל הקב"ה על משה? ללכת אל פרעה ולהיות השליח שיוציא את ישראל ממצרים.

משה שואל איך יוכל לקיים את השליחות / פסוקים יא-ב

102. מהם שתי השאלות אותן שואל משה את ה'? א. מה אני חשוב שאדבר עם פרעה ומדוע שיתקבלו דברי ואני הוא זה שיוציא את ישראל ממצרים. ב. אפילו אם אני חשוב, איזה זכות יש לישראל שייעשה להם נס ויגאלו ממצרים.

103. מהם שתי התשובות אותן עונה לו הקב"ה? א. אמר לו שהוא הולך בשליחותו של ה' ומה שראה בסנה ז' סימן שיצליח בשליחותו, כי כמו שהסנה עשה את שליחותו ולא ניזוק [שלא נשרף] כך אתה תעשה את שליחותי ולא תינזק. ב. יש לישראל זכות להיגאל שהם עתידים לקבל את התורה על הר סיני בסוף שלושה חודשים מאז שיצאו ממצרים.

משה מבקש מה' להודיע לו ולישראל את סוד שמו הק' / פסוקים יג-טו

104. מה שואל משה את ה'? הרי כשיבוא לישראל ויאמר להם שהוא שליח ה' ישאלו אותו: 'מה שמו של האלוקים', ומה יענה להם?

105. מה ענה לו ה' בהתחלה? שיאמר להם שיעקר שמו של ה' הוא: "אהיה אשר אהיה". כלומר, כמו שהייתי אתכם בשעבוד מצרים כך אהיה אתכם בשעבוד של שאר העמים.

106. מדוע לא קיבל משה תשובה זו? אמר לה' שבתשובה זו הוא אומר להם שיהיו להם עוד צרות.

107. מה ענה לו ה'? "יפה אמרת", ולכן אמר לו שיאמר להם: "אהיה שלחני אליכם", שאין בזה רמז לצרות נוספות.

דברי השליחות אל משה / פסוקים טז-כ

108. מה מצווה ה' את משה? שיאסוף את זקני העם ויאמר להם את כל שה' אמר לו [שה' נגלה אליו וברצונו להעלותם ממצרים אל ארץ ישראל].

109. מה מבטיח ה' למשה, ומדוע? שהזקנים ישמעו בקולו, מכיון שהם מכירים את המילים "פקד פקדתי", שזה סימן שמסור בידם מדור לדור.

110. לאן ילך משה והזקנים? אל מלך מצרים לומר לו שה' נגלה אליהם והם מבקשים ללכת מרחק של שלושה ימים במדבר כדי לעבוד אותו ולזבוח לפניו.

111. מה ידע ה'? שמלך מצרים לא ייתן להם ללכת גם אם יקבל מכות מה'.

112. מתי כן יסכים לשלוח אותם? רק כשיראה לו ה' את ידו החזקה ויקבל את כל עשרת המכות.

הבטחה שלא יצאו ממצרים בידיים ריקות / פסוקים כא-כב

113. מה יבקשו המצרים לעשות בשעת הגאולה? לפייס את ישראל על השעבוד.

114. מה יצטרכו ישראל לעשות עקב כך? לבקש מהם במתנה כלי כסף וכלי זהב, בגדים ותכשיטים, ולרוקן את מצרים.

פרק ד / משה חושש שלא יאמינו לו ומקבל שלושה אותות / פסוקים א-ט

115. מדוע אמר משה שעם ישראל לא יאמינו לו? מכיון שבפעם הראשונה שמשה ילך אל פרעה הוא יסרב לשלח את העם, שכך אמר לו הקב"ה: "ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך".

116. מדוע המילים "מה זה" נכתבו בתורה במילה אחת "מזה" (ב' פירושים)? א. לדרוש שמָּה שבידך (מהמָּטה) אתה חייב ללקות, על כך שחשד בכשרים ואמר על ישראל שהם לא יאמינו לו. ב. רצה הקב"ה להדגיש את הפלא שיהיה עם המטה, כאדם שאומר לחבירו: 'האם אתה מודה שמה שלפניך זה אבן?' והוא עונה שכן. ואז אומר לו: 'עכשיו תראה שאני הופך אותה לעץ'.

117. מה היה האות הראשון שעשה הקב"ה למשה, ומה רצה לרמז לו בזה? שנהפך המטה לנחש, רמז לו הקב"ה שסיפר לשון הרע על ישראל כשאמר: 'הן לא יאמינו לי', והחזיק בדרכו של הנחש (שדיבר לשון הרע על הקב"ה כשרצה להכשיל את חוה).

118. מה קרה לנחש לאחר שמשה אחז בו? חזר להיות מטה כבראשונה.

119. למה ה' נתן לו אותות? כדי שעם ישראל יאמינו לו שה' שלח אותו.
120. מה היה האות השני שעשה הקב"ה למשה, ומה רצה לרמז לו בזה? שהכניס ידו אל חיקו וכשהוציאה היתה מצורעת, וכשהכניסה שוב לחיקו והוציאה חזרה להיות בריאה, רמז לו הקב"ה שסיפר לשון הרע על ישראל כשנאמר: 'והן לא יאמינו לי', ולכן לקה בצרעת כמו שלקתה מרים אחותו בצרעת כשדיברה עליו.
121. מדוע מדמה התורה את הצרעת לשלג? מכיון שדרך צרעת להיות לבנה כשלג הלבן.
122. מהיכן לומדים שדבר טוב מגיע מהר יותר מדבר רע? מכך שכשידו של משה נצטרעה נאמר: "ויוציאה והנה ידו מצורעת", כלומר, שרק אחרי שהוציא את כל היד אז ראה שהיא מצורעת. אבל אחרי שהחזירה והתרפאה נאמר: "ויוציאה מחיקו", כלומר, בעודו מושך ומוציא את היד כבר נתרפאה כולה ולא היה צריך להמתין עד שיוציא את כל היד.
123. מדוע נתן לו ה' שתי אותות? שאם לא יאמינו לאות הראשון יאמינו לאות האחרון, הכוונה לאות השני.
124. מה מיוחד באות השני שיאמינו לו יותר מהאות הראשון? שאחרי שיראו את ידו לוקה בצרעת ויאמר להם שבגללם לקה שדיבר עליהם לשון הרע אז יאמינו לו, שהרי הם יודעים שכל מי שרוצה לעשות להם רע לוקה בנגעים, כמו פרעה ואבימלך שלקו על שלקחו את שרה.
125. מדוע נאמר "האות האחרון" הרי יש אחריו עוד אות? משום שהוא האחרון שעשאו משה במדבר בינו לבין ה', כי האות השלישי יעשה אותו כשיגיע למצרים.
126. מהו האות השלישי? שיקח מים מהיאור וישפוך אותם ליבשה ורק כשיגיעו ליבשה ייפכו לדם.
127. מדוע באות השלישי אמר לו לקחת מים מהיאור? לרמז למצרים שהמכה הראשונה מתוך עשרת המכות תפגע באלוהים שלהם [שכשהקב"ה נפרע מהעובדי כוכבים הוא נפרע מאלוהיהם תחילה] שזה היאור שהיו עובדים אותו ואומרים שהוא מחיה אותם שממנו היו משקים את השדות שלהם.

משה טוען שאינו שלם במעלת הדיבור / פסוקים י-יב

128. מאיזה מילים בפסוק י' אנו לומדים שהקב"ה שכנע את משה במשך שבעה ימים? מהמילים: גם [1] מתמול [2] גם [3] משלשום [4] גם [5] מאז דברך [6] ובאותו יום שדיבר איתו היה היום ה-7.
129. מדוע משה לא רצה לקבל את השליחות ולהיות גואלם של ישראל? מכיון שלא רצה לקבל תפקיד יותר מאהרן אחיו שהיה גדול ממנו בשנים.
130. מה פירוש המילים: "כבד פה וכבד לשון"? שהוא מדבר בכבידות ובקושי.
131. כשהקב"ה אמר למשה: "מי שם פה לאדם או מי ישום אילם או חרש או פקח או עוור". הוא הזכיר לו כמה דברים וניסים שנעשו לו. מה הם? 1. מי שם פה – מי למדך לדבר כשהיית נשפט לפני פרעה על אודות המצרי שהרגת. 2. מי ישום אילם – מי עשה את פרעה אילם, שלא יכל לגזור בצורה ברורה למשרתיו להורגך. 3. או חרש – מי עשה את משרתי פרעה חרשים, שלא שמעו ולא הבינו כשצווה להרוג אותך. 4. או עוור – מי עשה את הממונים על ההריגה עוורים, שלא ראו אותך כשברחת ממקום ההריגה והלכת למדין.
132. מה אמר הקב"ה למשה לאחר שהזכיר לו את כל הדברים הנ"ל? שילך לפרעה והוא יהיה עם פיו וילמד אותו איך לערוך את הדברים לפני פרעה, באופן שיתקבלו על לבו.

משה מבקש מה' שיטיל את השליחות על איש אחר / פסוקים יג-יז

133. מה מבקש משה מה'?" שלח נא ביד תשלח".

134. מהם ב' הפירושים שכתב רש"י על המילים: "שלח נא ביד תשלח"? א. שלח ביד מי שאתה רגיל לשלוח וזה אהרן. ב. שלח ביד שליח אחר שהרי אני [משה] לא יכניס אותם לארץ ואין סופי להיות גואלם לעתיד.

135. מה קרה בעקבות כך שמשה סירב להיות השליח? הקב"ה לקח ממנו את הכהונה ונתן אותה לאהרן אחיו.

136. כיצד תהיה התגובה של אהרן כשישמע שמשה השליח של ישראל? יהיה שמח בלבו [הכוונה לשמחה פנימית ואמתית].

137. למה זכה אהרן על כך ששמח בלבו? זכה לחושן הנתון על הלב.

138. כיצד חילק הקב"ה את השליחות בין משה לאהרן, וכיצד זה כתוב בפסוק? משה ידבר לאהרן את דברי הנבואה שיקבל מה', ואהרן יאמר את הדברים לכלל עם ישראל, ובלשון הפסוק: "הוא [אהרן] יהיה לך לפה ואתה [משה] תהיה לו לאלוקים" [= אדון].

139. מה עוד צריך משה לקחת איתו כשילך למצרים? את המטה בכדי לעשות בו את האותות.

משה מתכונן לצאת אל ארץ מצרים / פסוקים יח-יט

140. למה חזר משה אל יתרו? בכדי לקבל ממנו רשות לחזור למצרים, שהרי נשבע לו שלא יחזור למצרים כי אם ברשותו.

141. כמה שמות היו ליתרו, ומהם? שבעה שמות, והם: 1. רעואל. 2. יתר. 3. יתרו. 4. קיני. 5. חובב. 6. חבר. 7. פוטיאל.

142. מה "מבשר" הקב"ה למשה? שהאנשים שרצו להורגו, והם דתן ואבירם, מתו.

143. האם הכוונה שמתו ממש? לא, אלא שירדו מנכסיהם ונעשו עניים, והעני חשוב כמת.

היציאה ממדין בדרך למצרים / פסוקים כג-כד

144. על איזה חמור הרכיב משה את אשתו ובניו? על החמור המיוחד, זה החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק, וזה החמור שעליו יבוא מלך המשיח.

145. מדוע המילים "ויקח משה את מטה האלוקים בידו" נכתבו בסוף הפסוק, הרי במציאות זה היה קודם? מכיון שאין מוקדם ומאוחר בתורה, והפסוקים לא תמיד מסודרים לפי איך שאירעו הדברים במציאות.

146. מה לומדים מהמילים: "בני בכורי ישראל"? שאז הסכים הקב"ה על מכירת הבכורה מעשו ליעקב.

147. מה לומדים על הקב"ה מכך שגילה לפרעה כבר בהתחלה על מכת בכורות? שאין יכולת להמלט מידו, בשונה מבשר ודם שאם יגלה את נקמתו יברח אותו אדם שרוצים להתנקם בו.

מילת אליעזר והצלת משה מן המיתה / פסוקים כד-כו

148. מה פירוש המילה "מלון"? מקום שלנים [ישנים] בו.

149. מדוע רצה המלאך להרוג את משה? מכיון שלא מל את בנו אליעזר.

150. כיצד יתכן שמשה רבינו דחה את עשיית המילה? משה לא ידע האם למול ולצאת לדרך ואז עלולה להיות סכנה לתינוק עד שלושה ימים, או למול ולהמתין שלושה ימים, אבל ה' אמר ללכת למצרים ואין להתעכב, לכן יצא בלי למול, אבל מכיון שהתעסק קודם בענייני המלון נענש מיתה.

151. כיצד ניצל משה? על ידי אשתו שלקחה אבן חדה ומלה את בנה וכשראה זאת המלאך עזב את משה.

משה ואהרן נפגשים ומתחילים לפעול יחד / פסוקים כז-לא

152. היכן נפגשו משה ואהרן? בהר האלוקים הוא הר סיני.

153. מה עשה אהרן כשנפגש עם משה, ומה נתקיים בכך? נישק אותו, ובכך נתקיים מה שאמר ה' למשה על אהרן: "וראך ושמח בליבו".

פרק ה / המפגש הראשון עם פרעה ותוצאותיו / פסוקים א-ה

154. מדוע נכתב "ואחר באו משה ואהרן" והיכן הזקנים? הזקנים פחדו ללכת לפרעה שמא יעניש אותם ובאמצע הדרך אל פרעה חזרו חזרה.

155. מה הפסידו מכך הזקנים? שבמעמד קבלת התורה לא התיירו להם להתקרב להר סיני.

156. מה ענה פרעה על בקשת משה ואהרן לשלח את ישראל? "מי ה' אשר אשמע בקולו... לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח".

157. מה עוד אמר להם פרעה? למה אתם מפריעים לעם במעשיו, לנו לבתיכם [שהרי משה ואהרן היו משבט לוי ושבט לוי לא השתעבדו במצרים]. וכי אתם רוצים שאשחרר את כל העם ואגרום לביטול מלאכה גדול כזה?

הכבדת העול והשיעבוד / פסוקים ו-יז

158. מה עושה פרעה לאחר בקשת השחרור? מכביד את העבודה ואומר שבני ישראל יצטרכו לחפש לעצמם תבן ולהספיק את כמות הלבנים שהספיקו בזמן שהיו נותנים להם תבן.

159. מדוע פרעה הכביד עליהם את העבודה? אמר פרעה שמכיון שהם עצלנים ואינם רוצים לעבוד הם מחפשים סיבות בכדי להשתחרר מן העבודה ולכן הכביד אותה עליהם.

160. איזה רעיון מוסרי למדנו מגזירת פרעה? שאדם שאינו עסוק יש לו זמן לחשוב על שטויות והבלים, לכן מי שעסוק בתורה ובמצוות אין לו זמן לחשוב על מעשים לא טובים.

161. מדוע הכו הנוגשים המצרים את השוטרים היהודים? מכיון שהם לא דאגו שבני ישראל יספיקו לעשות את מספר הלבנים שהיו עושים כמו בזמן שהיו נותנים להם תבן.

162. איזה שכר קיבלו השוטרים על כך שלא דחקו בעם ישראל לסיים את המלאכה? זכו להיות סנהדרין, והם השבעים זקנים שמוזכרים בפרשת בהעלותך שנשאו במשא העם יחד עם משה רבינו.

תלונת שוטרי בני ישראל ותשובת פרעה על דבריהם / פסוקים טו-כא

163. מה היתה תלונת שוטרי בני ישראל לפרעה? מדוע מכבידים את העבודה ובכך גורמים למצרים לחטוא בכך שמכים את היהודים על שלא סיימו את כמות הלבנים.

164. מה ענה להם פרעה? שמכיון שהם עצלנים הוא אומרם זאת.

165. מה אמרו דתן ואבירם למשה ואהרן? שמאז שהם הלכו לדבר עם פרעה נהיה קשה יותר.

טענת משה אל ה' / פסוקים כב-כג / פרק ו פסוק א

166. מה אמר משה לקב"ה [ב' דברים]? א. למה הרעותה לעם הזה – למה נגזרה עליהם גלות זו. ב. למה זה שלחתי – למה שלחתי אותי לדבר עם פרעה, כי מאז השעבוד נעשה קשה יותר.

167. מה ענה לו הקב"ה? שהוא עוד יראה שפרעה בעל כורחו מחמת עשרת המכות ישחרר את ישראל, ויאייץ בהם לצאת עד שאפילו לא יספיקו להכין לעצמם צידה לדרך.